

Kloosterkerk

Eerste zondag van Advent – Dienst met cantate 'Schwingt freudig euch empor' (BWV 36)

27 november 2022 – ds. Rienk Lanooy

U kunt deze dienst alsnog bekijken en beluisteren via <https://youtu.be/HwjkrVg0sI>

Gebed om ontferming

Soms zouden we de toekomst het liefst achter ons laten bang als we kunnen zijn voor wat er op ons af komt wakker als we kunnen liggen van wat ons misschien te wachten staat. Maar hier ontsteken we één kaars als teken van verwachting als verwijzing naar het kind dat komt als daad van vertrouwen dat onze toekomst in uw hand ligt: God met ons en daarom bidden wij U: <i>Heer, ontferm U...</i>	Soms durven we het aan om ons te verbinden met een ander: we worden vrienden metgezellen collega's wederhelften voor de lange duur maar soms gaat dat mis we raken elkaar kwijt worden – met alle pijn – vreemden voor elkaar maar hier steken we een kaarsje aan als teken van uw trouw aan ons want u bent ons toegewijd: God met ons en daarom bidden wij U: <i>Heer, ontferm U...</i>	De aarde piept en kraakt we zijn onzeker over de toekomst redden we het wel persoonlijk als gemeenschap van de kerk als samenleving nu het vertrouwen slinkt nu we elkaar zo vaak niet meer verstaan of willen verstaan nu we teleurgesteld raken in elkaar en ons ons terugtrekken in de bubbel van ons eigen gelijk? Maar hier brandt één kaarsje dat van de hoop dat u ons niet alleen laat: God met ons. En daarom bidden wij U: <i>Heer, ontferm U...</i>
--	--	---

Bij de lezing

Bach schreef zijn cantate 'Schwingt freudig euch empor', voor de eerste zondag van advent. Dat was ook de enige zondag van deze periode dat er in Leipzig zulke concertante kerkmuziek mocht klinken. Advent is een tijd van inkeer en voorbereiding op de komst van de Messias en daar hoort niet al te veel uitbundigheid bij, vond men. Maar u zult wel horen dat het daarmee niet een droeve toestand is. Als kerst, in de goede zin bedoeld, dikke pret is, dan is advent de tijd van de voorpret. Wachten, uitkijken, verlangen, je voorbereiden op het feest, het kan je blij maken en tegelijkertijd vraagt het iets van een mens. Precies zo gaat het in het evangelie waar tien jonge vrouwen zich voorbereiden op de komst van de bruidegom. Vijf doen dat goed, vijf laten het lopen. Zij staan voor een gesloten deur. Kunnen ze nog naar binnen? Matteüs 25,1-13

Preek

“Wat zou jij doen? Wat zou jij doen als je de bruidegom was?”

In zijn boek *De laatste verzoeking* laat de Griekse auteur Nikos Kazantzakis die vraag door Jezus stellen aan een zekere Nathanaël. Jezus doelt dan op die de bruidegom die de deur gesloten houdt aan het einde van de gelijkenis die we zojuist hoorden. Een potdichte deur sluit

vijf jonge vrouwen uit van het feest waarvoor ze gekomen zijn. Wat zou jij doen?

“Wat zou jij doen, als je de bruidegom was, Nathanaël?” vroeg Jezus en hij keek hem met zijn grote, donkere ogen aan. Nathanaël zweeg. Hij wist nog niet precies wat hij doen zou. Aan de ene kant wilde hij hen weggagen; de deur was nu eenmaal dicht..., aan de andere kant speet het hem voor hen en hij wilde de deur openen. “Ik zou opendoen”, zei hij zacht... “Goed gedaan, Nathanaël”, zei Jezus blij en hij strekte zijn hand uit alsof hij hem zegende. “De bruidegom deed hetzelfde. Hij riep tot de dienaren: ‘Open de deur, dit is een bruiloft, iedereen moet eten en drinken en vrolijk zijn. Laat de dwaze jonge vrouwen binnenkomen en laat ze hun voeten wassen want ze hebben een eind gelopen.’”

Ik vermoed dat dit alternatieve slot van de gelijkenis de meesten van ons beter bevalt, dan het origineel. Ik kan me daar veel bij voorstellen. Zelf heb ik het altijd een lastig verhaal gevonden, van die vijf wijze en vijf dwaze jonge vrouwen. Want het zal je gebeuren: je bent uitgenodigd op de bruiloft van een vriend. Je gaat er heen en door iets doms sta je zomaar buiten en dan zegt die goede vriend: *Voorwaar, ik zeg jullie: ik ken jullie niet.* Kijk, dat die vijf wijze vrouwen niet heel aardig zijn voor hun vijf minder slimme tegenvoeters door ze niets van hun olie te geven, is tot daar aan toe. Zo zijn mensen. Delen is niet altijd onze sterkste kant. Maar dat tot slot de bruidegom daar niet corrigerend in optreedt om deze laatsten toch nog eersten te laten zijn, hoe rijmt dat met Jezus' nadruk op vergeving en barmhartigheid? Heeft de liefde voor vriend én vijand dan toch niet altijd het laatste woord?

Nee, liever zag ik een harmonieuzer, feestelijker slot, één in de sfeer van het koraal van zo-even: *Speel op de snaren van de citer en laat de bekoorlijke muziek vol van vreugde weerklinken, zodat ik met mijn Jezus, die wonderschone bruidegom van mij, in voortdurende liefde door het leven mag gaan!* Voortdurende liefde, dat is toch waar het om gaat. Daar passen geen gesloten deuren bij.

Een vervelend slot, dus, van een feestelijk verhaal... of kun je het ook anders zien? Laten we er nog wat meer op inzoomen. Want waar gaat het over? Het gaat in de gelijkenis over wijsheid en dwaasheid, en die begrippen hebben in de Bijbel niet zozeer te maken met je verstand, niet met je IQ, maar met levenswijsheid. Hoe moet je leven? Wat is je leidraad in de tijd die je als mens gegeven is? Voor sommige mensen is dat een vraag van iedere dag. Zij worstelen met hun bestaan: hun lijf wil niet, hun geest gaat zijn eigen gang en niet per se de goede. Ze maken zich zorgen over hun koude huis, hun lege portemonnee, over hun kinderen voor wie de schoen met Sinterklaas misschien wel leeg zal blijven. Ze liggen wakker in de nacht, piekeren over hun werk, de toekomst, hun relatie of het gebrek er aan. Wat is wijs, wat niet, wat staat mij te doen?

Voor anderen is die vraag – hoe moet je leven? – juist naar de achtergrond verdwenen. Er is zoveel wat hen bezighoudt, dat ze er niet aan toekomen die vraag überhaupt te stellen. Misschien is er wel iemand die iets daarvan herkent. Die niet vraagt: Hoe moet ik leven? omdat hij/zij geleefd wordt – wordt geregeerd door het nieuws, het slavenbestaan van de consument die non-stop wordt gebombardeerd met reclames voor Black Friday (een dag die inmiddels een hele week duurt), om te gokken, rijk te worden – en diep in ons zet zich stiekem iets van de gedachte vast dat het gewoon dom is als je daarvan niet profiteert. Er is zoveel dat roept om onze aandacht, er is de angst dat we iets missen, FOMO, Fear Of Missing Out, de zorg om de bucketlist die sneller groeit dan je 'm af kunt vinken, er moet nog zoveel, werk, relatie, vrienden, gezin, leuke dingen doen. En dat alles vindt plaats in een tijdperk waarin de presentator van De Wereld Draait Door misschien niet alleen de oorzaak is van allerlei ellende, maar ook het product is van een cultuur waarin het hele systeem door is gedraaid, omdat er altijd maar geleverd moet worden, omdat de (kijk)cijfers regeren, succes maakbaar is, omdat er geen innerlijke rem meer zit op het ego.

Dwaasheid en wijsheid. Ze scheppen ieder hun eigen koninkrijk, geven elk hun eigen antwoord op de vraag 'Hoe moet je leven?' en ze zoeken hun medestanders, hun volgelingen, hun vriendinnen, hun fakkeldragers. Precies daarom kunnen ze ook niet samengaan. Je kunt geen twee heren dienen. Je denkt: hadden die vijf wijze vrouwen niet van hun olie kunnen geven aan de dwaze? Nee, want het gaat hier niet om deelbare spullen, maar om een levenshouding die je je telkens weer eigen moet maken. Hoe je moet leven, dat kun je niet van een ander krijgen, maar je kunt wel van een ander leren. Precies daarom gaat Jezus als een leraar rond met bevrijdende verhalen en daden, maar je bent uiteindelijk zelf de mens in wie zijn Geest ruimte moet krijgen om er met zijn/haar wijsheid thuis te zijn. Dat kan een ander niet voor je doen.

Wijsheid is stilte, aandacht voor het kleine, zoeken naar eenvoud, kijken met ontferming naar de ander, en niet minder naar jezelf, kunnen wachten met een mening, kunnen wachten met je ongetwijfeld veel betere oordeel. Wijsheid is durven uitzien naar een andere wereld, de toekomst met open vizier tegemoet treden, de vrede dienen. Een 'wijs leven' is niet dat er niets mag en van alles moet, een leven waarover permanent de grauwsliuier van de vreugdeloosheid ligt. Het beeld van de gelijkenis is immers een feest, niet een begrafenis. Nee, het is eerder dat je nadenkt, wacht en waakt, je voorbereidt, alert bent; dat je ziet waar je meegenomen wordt door de waan, je durft je te laten gezeggen door anderen, omdat zij soms beter zien wat er met je aan de hand is dan jijzelf. Wijsheid is dat je telkens voorbereid bent op wat de parabel het 'koninkrijk van de hemel' noemt. En de hemel in de bijbel – dat is de sfeer, waar de Eeuwige het voor het zeggen heeft.

Hoe zal ik leven? is de vraag, anders gezegd: hoe leef ik in die sfeer van de Eeuwige. En het verhaal vertelt: kom naar het feest, je bent van harte welkom. De wereld zoals die bedoeld is, Gods goede aarde, is al begonnen. Een automatisme is ze niet, sterker nog: om te leven in die wereld heeft Jezus niet alleen een mooi verhaal, maar zijn eigen leven over. Alles wat hij doet, ja, zichzelf stelt hij in dienst van dat ene feest. En als je er aan wilt deelnemen, zul je de bruidegom tegemoet moeten gaan, met je lamp, met je fakkel, met een leven dat gericht is op dat andere koninkrijk. Dat vraagt om een wakkere blik, en om waakzaamheid en alert zijn. Dat je op tijd wakker wordt als dat rijk zich ergens aandient, de tekenen ervan herkent, nu eens hier, dan weer daar en dat je dan klaar bent om aan te haken.

Advent is daar de liturgische verbeelding van. Het is een oefening in wachten en waken, in voorbereid zijn. Ze scherpt in ons een spiritualiteit van alertheid. Advent is de wake-up call die de komst van de bruidegom aankondigt. Voorzichtig brandt er vandaag een eerste kaarsje, klein en teer, wie slaapt wordt er misschien niet onmiddellijk wakker van, wat stelt het voor? Maar 'auch mit gedämpften schwachen Stimmen wird Gottes Majestät verehrt', zingt straks de sopraan. Het begint klein en zwak, maar week na week neemt het licht toe tot het kerstmis is en de engelen de nacht tot dag maken en het licht van de wereld geboren wordt.

Zoals de goede schaker een x aantal zetten vooruit denkt, de betere voetballer het spel leest zodat zij weet wat er gaat gebeuren, de musicus altijd een aantal maten vooruit kijkt, zo viert de kerk Advent.

De dwazen denken: ach, we zien wel hoe het gaat. En gaat het niet, dan hebben we pech gehad. Zij lopen achter de feiten aan, of zoals Johan Cruyff het zei: als je moet sprinten, dan ben je te laat vertrokken. Soms gebeurt je dat, dan sta je – dwaas als je bent – voor een dichte deur en je kunt het verleden, wat je hebt gedaan niet veranderen. Maar je kunt wel jezelf veranderen, of open staan voor de verandering die je gegeven wordt. Je kunt wijzer worden en de dwaasheid achter je laten. Dan is 'Hoe zal ik leven' niet een zaak van 'God zegene de greep' of 'Na ons de zondvloed', maar van klaar zijn om op weg te gaan, op weg naar Betlehem.

En dat is wat we deze weken gaan doen. Ons klaar maken om op weg te gaan naar het kind in de kribbe, de vredevorst, om het te verwelkomen in dit soms zo dwaze bestaan. De bas gaat ons daar zo in voor als hij de aria 'Willkommen, werter Schatz' zingt. En wij volgen hem op weg naar de bruidegom die ons tegemoet komt. God die mens wordt, zodat wij God worden, wijs worden, echt mens worden. De geboorte van het kind heeft niets anders op het oog dan dat wij zelf als nieuwe mensen geboren worden.

“Wat zou jij doen als je de bruidegom was?” – dat laat Nikos Kazantzakis Jezus aan Nathanaël vragen. Maar misschien moet je zeggen: De echte vraag is niet: “Wat zou jij doen als je de bruidegom was”, maar “Wat doe je als je uitgenodigd wordt voor het feest van die andere wereld, die van het kind, die van het licht, die van de vrede die alle verstand te boven gaat?” Ja, wat zou je doen?

bronnen:

Ulrich Luz, *Das Evangelium nach Matthäus*, EKK I/4, Neukirchen-Vluyn: Neukirchener 1985

Gebeden

Trouwe God, wij zeggen u dank voor die zo andere wijsheid die ons wil verlichten als wij door onze dwaasheid in het duister verkeren.	om deel te nemen aan uw wereld. Wees met allen die met verlangen uitkijken naar uw wereld die van het feest en zoeken naar een antwoord hoe ze moeten leven. En daarom bidden we voor hen die niets meer hebben dan het allernoodzakelijkste en soms zelfs dat niet: de kinderen die met honger naar school gaan de dolende vluchtelingen de soldaten in de loopgraven én de mensen die ogenschijnlijk alles hebben maar zichzelf zijn kwijtgeraakt.	Wees met hen die ziek zijn of verdrietig of allebei en we noemen in het bijzonder.. Dat zij zich gedragen voelen door uw stille nabijheid en moed vinden voor de toekomst. En in stilte zeggen we wat ons zelf het meeste bezighoudt...
--	---	---

Wanneer u vaker inspiratie ontleent aan de preken en gebeden die klinken in de Kloosterkerk, stellen wij u voor om een over te maken op NL 29 INGB 0000 0585 71 ten name van Stichting Kloosterkerk.

U steunt ons werk ermee!